

6. Энциклопедический словарь. - Т. XXV. - С.-Петербург: Изд. Брокгауза и Ефрона, 1893. - С. 458-459.

Summary

This article deals with the sermon texts. Oral English sermon is treated as a communicative speech act. The research of sermon texts allowed to reveal that the quotation is the most frequent and verified method of dialogization.

КАТЕГОРІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОХІДНИХ ІМЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Середа Н. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено аналізу співвідношення лексичного і граматичного у слові. Увесь словниковий склад може бути розбитим на певні класи, що утворюються за допомогою перехрещення категоріальних ознак. Основою для виділення категорій є їхнє значення, функція і форма. За мірою узагальненості категоріальне значення афікса займає проміжне положення між лексичним і граматичним значеннями. Категоріальне значення можна розглядати як проміжний ступінь між граматичним і лексичним рівнями мови, що вказує одночасно на лексичні та граматичні риси.

Мета. Враховуючи важливість проблеми пошуку нових підходів до вивчення механізмів взаємодії лексики і граматики, у даній статті здійснюється спроба визначення категоріального значення похідних іменників у сучасній німецькій мові.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку шляхів визначення категоріального значення слова, що дозволить встановити основні етапи формування значення слова і розглянути, які компоненти його структури особливо виділяються в значенні, та оцінити той обсяг інформації, який слово може передавати в процесі комунікації.

Об'єктом дослідження статті обрані похідні іменники з категоріальним значенням якості в сучасній німецькій мові.

Матеріал дослідження складають численні похідні іменники з категоріальним значенням якості, вибрані з двомовних та одномовних словників за принципом спільних словникових дефініцій, з однаковими або різними словотворчими афіксами.

Предметом дослідження є категоріальне значення похідних іменників на позначення якості в сучасній німецькій мові.

Широкою галуззю дослідження в межах функціонально-семантичного підходу в лінгвістиці є питання співвідношення лексичного і граматичного. Проблемою взаємодії лексики і граматики займалися В. В. Виноградов, І. І. Мещанінов, Л. В. Щерба, А. І. Смирницький, які звертали увагу на перспективність пошуків у цьому напрямку досліджень [4; 17]. Ф. де Соссюр вважав, що лексика і граматика – це два полюси, між якими рухається вся мовна система [18:5].

Співвідношення лексичного і граматичного в слові залишається в центрі уваги багатьох дослідників останніх десятиліть розвитку лінгвістики [10; 20; 24; 27]. З'являється низка робіт, які дозволяють вважати, що в лінгвістичній науці виділялася сукупність явищ на межі лексики і граматики [6; 7; 13].

Інтенсивне звернення до проблем лексичного і граматичного значень у слові не випадкове, оскільки взаємовідношення між цими підсистемами мови складні і різноманітні. Виникають труднощі, пов'язані з розмежуванням у слові лексичних і граматичних ознак. Це пояснюється тим, що значення слова являє собою не одномірну одиницю, а комплексно структуровану. Лексичне і граматичне в даній структурі знаходяться в нерозривних зв'язках. Утворюється суперечлива єдність лексичного і граматичного в слові, завдяки якій стає можливим поєднання в ньому різних типів мовних значень. До точок зіткнення лексики і граматики слід віднести:

- участь лексики і граматики в процесах відображення і пізнання явищ позамовної дійсності (позамовна спрямованість);
- наявність парадигматичних і синтагматичних планів одного і того ж рівня (мовна орієнтація).

Однак через різницю онтологічної сутності лексичних і граматичних значень здійснюється їх зіткнення, за якого лексичне значення неначе перешкоджає дії граматичних закономірностей, обмежує можливості граматики. Існують латентні механізми взаємодії лексичних і граматичних компонентів змістової структури слова, експлікація яких є завданням надзвичайної вагомості. Не зникають остаточно ці протиріччя і тоді, коли слово, виступаючи в мовленнєвому ланцюжку цільнооформленої одиниці з притаманними їй лексичними і граматичними параметрами, потрапляє до сфери дії контекстуального семантичного континуума. Існує незначна кількість контекстів, які розкривають семантичний потенціал лексичної одиниці, але при цьому не знімають протиріч між лексичним і граматичним.

Незважаючи на складність вирішення цієї проблеми, продовжується пошук нових підходів до вивчення механізмів взаємодії лексики і граматики [21; 24].

Недостатньою є констатація факту складності співвідношення лексичного і граматичного в слові. Ставиться завдання дослідження вияву глибини зв'язків і відношень, що виявляються між лексикою і граматиною на суміжній ділянці мовної системи.

З'ясовується, що такою сферою значень, де достатньо виявляються лексико-граматичні зв'язки і відношення в слові, може бути "проміжна зона", яка включає в свою сферу підпорядкованість категоріальних і субкатегоріальних значень, тобто значень класів і підкласів слів. Під категоріальними значеннями ми розуміємо найбільш узагальнені значення частин мови, такі, як: предметність, процесуальність, ознаковість. Субкатегоріальні значення знаходяться нижче в семантичній ієрархії і являють собою підкласи частин мови, які відображають семантичні ознаки: живу / неживу істоту; конкретність, абстрактність; перехідність / неперехідність; одиничність / множинність і т. д.

Вивчення семантики слова через "проміжну зону" відкриває перспективи експлікації компонентів значення слова, що дозволяють виявити й описати "приховані або латентні" механізми взаємодії лексичного і граматичного, і тим самим наблизитися до розуміння сутності онтологічних і гносеологічних властивостей слова.

Поряд з інтегральними та диференційними семантичними ознаками в слові розрізняють категоріальні семантичні ознаки, що відіграють особливу роль у семантичній організації лексики. Увесь словниковий склад може бути представленим розбитим на певні класи, що утворюються за допомогою перехрещення саме *категоріальних ознак*.

Проблема категоріальних ознак полягає у визначенні власне категоріальної ознаки та шляхів вивчення категоріальної ознаки.

Основою для виділення категорій є їхнє значення, функція і форма: значення як системно значуща внутрішня властивість, функція як зверненість до немовних завдань – змістів. Формою вираження категорії якості в похідних іменниках є поєднання основи прикметника, іменника, дієслова та дієприкметника із суфіксами *-e, -esse, -heit, -keit, -igkeit, -(i)tät, -ung, -schaft, -tum, -ismus, -ment, -anz/-enz, -erei, -elei*; префіксами *miss-, un-, dis-*. На основі позиційних і змістовних характеристик виділяють чотири угруповання функціонально-семантичних полів категорій – з акціональним, предметним, квалітативно-квантитативним та обставинним ядром [8]. У межах кожного угруповання виділяються ознаки категорій.

Категоріальні ознаки в синтаксисі висвітлюються в роботах із синтаксемного аналізу. Встановлено понад сімдесят синтаксико-семантичних ознак, що складають у певних поєднаннях зміст одиниць структури речення – синтаксем [8]. Це такі ознаки, як: вокативна, градуальна, інструментальна, компаративна, модальна, темпоральна та ін. Синтаксичні категоріальні ознаки, що виділяються під час аналізу словосполучень, речень і цілого тексту (дискурсу), можуть зближуватися з морфологічними категоріальними ознаками (означеність, персональність, модальність), але в багатьох випадках принципово відрізняються від морфологічних ознак (атрибутивність, односкладовість, когезія).

У типологічному плані можливе формальне виділення категоріальних ознак прихованих категорій шляхом повної інвентаризації виражених категорій у всіх мовах. Прихована категорія в одній мові може виявитися вираженою в іншій. Наявність категоріального ядра підтримується потужною категоріальною

периферією, що зберігає основну структурну формулу категорії. Перенесення категоріальної ознаки на клас слів визначається як *категоріальна транспозиція*. Вона не є базою для відповідної ознаки, а показує взаємозв'язок і динаміку семантичних ознак у лексиці й граматиці. Категоріальні транспозиції видозмінюють категоріальну ознаку в сукупності її характеристик. Відповідно до цього можна розрізнити широкі та вузькі категоріальні значення, що обмежено або необмежено переносяться на інші розряди слів.

Диференційні ознаки за самою своєю сутністю мають подвійну природу. Вони можуть базуватися на відображенні в лексиці і самих загальних логічних категорій і на відображенні досить окремих властивостей конкретних предметів. У першому випадку вони приєднуються до категоріальних ознак (*die Größe – die Kleinheit* – "ознака розміру"), у другому – не завжди навіть цілком чітко вичленовуються з комплексу інтегральних ознак (*der Stall*: 1) "приміщення для утримання худоби": *der Viehstall, der Schweinestall, der Schuppen*; 2) "приміщення для зберігання майна": *der Holzschuppen*).

У своїй основі процес називання є динамічним. Уже в номінативному завданні закладається головна семантична ознака похідного слова, яка, по-перше, обмежується позначенням тільки частиномовної характеристики, наприклад: *einsam* → *die Einsamkeit*, *empören* → *die Empörung*, по-друге, на цю характеристику накладається актуалізована ознака тієї чи іншої семантичної категорії ("предмет" + "особа" + "процесуальна ознака": *lesen* → *der Leser*). По-третє, номінаційний простір предметного, процесуального, ознакового позначення є лише семантичним тлом категоріальної семантичної ознаки ("жіночність": *der Schöne* → *die Schöne = die Schönheit*, "заперечення": *die Sicherheit* → *die Unsicherheit, die Schönheit* → *die Unschönheit* і т. д.). Дериваційно-ономасіологічні відношення відображують не тільки ієрархію категоріальних ознак ("предмет" – "особа" – "ознака відношення до предмета" – "ознака за місцем"), але й можливу їх взаємодію одна з одною, різні види зв'язків (перетин, включення, співрозташування) у межах функціонально-семантичного поля ("оцінка", "кількість" – "ступінь інтенсивності ознаки" – "неповнота ознаки" або "надмірність ознаки").

Показовими в цьому плані є перехідні категоріальні і субкатегоріальні значення "проміжної зони", до якої належить також і словотвір, що є цікавим з погляду міжкатегоріальних взаємодій у мовній системі в цілому.

Категоріальність семантики похідних слів ґрунтується на здатності семантичної типізації дериваційних відношень між твірними і похідними (транспозиційні, мутаційні, модифікаційні) і між вихідними одиницями дериваційного процесу – твірними основами, афіксами. Складність похідного слова як мовного знака полягає в тому, що, набуваючи нові значення та форму, воно "наслідує" й особливим чином переломлює семантичні властивості своїх компонентів. Носієм словотвірного значення є вся ономасіологічна структура похідного, у динаміці формування якої складаються його номінаційні параметри – міра абстрактності і самотійності, характер зв'язку з іншими категоріями,

можливість вираження додаткових смислів (лексичних, граматичних, стилістичних, конотативних).

Коренева морфема в слові завжди несе предметно-логічне, повнозначне значення (поряд з логіко-граматичним), а афікси – лише логіко-граматичне, дериваційне або категоріальне значення [11:45]. Так, суфікс *-(i)tät* має узагальнене (абстрактне) значення якості, властивості, яке накладається на конкретне лексичне значення слова й об'єднує слово в категорію якості: *die Elastizität, die Kreativität, die Souveränität, die Stabilität* [26:121, 237, 341, 346].

У німецькій германістиці також знаходимо твердження, що словотвірні елементи мають категоріальне значення [28:44].

За мірою узагальненості категоріальне значення афікса займає проміжне положення між значенням лексичним і значенням граматичним [5:16]. Так, наприклад, смислова структура префікса *miss-* конституюється з таких сем: 1) заперечення: *die Missgunst*; 2) невірність, неправильність, неуспішність чого-небудь: *die Missverständlichkeit*; 3) неправильність, недостатність, недосконалість чого-небудь: *die Misswirtschaft*.

Серед значень, пов'язаних із словотвором, можна виділити абстрактне категоріальне значення суфікса, яке притаманне суфіксу поза конкретними моделями, інакше, на нашу думку, не можна було б говорити про арсенал засобів вираження особи, дії, збірності, і, як ми вважаємо, якості. Словотворчі форманти не мають самостійних значень, але мають, як і граматичні форми, службове значення, у даному випадку – дериваційне значення. Значення суфіксів може бути абстрагованим від слів, утворених за їх допомогою, тому виправданим є визначення значення словотворчого форманта як "серійне" [14:55]. Словотворчий формант фіксує відповідний поняттєвий клас, до якого належить позначуване поняття (субстанція, дія, ознака, якість і т. д.). Тобто, афікси, або вужче суфікси, є показниками не лише характеру частини мови, але й більш вузьких поняттєвих класів усередині частини мови. Суфікси мають здатність тою чи іншою мірою ймовірності вказувати на семантичні класи відповідних похідних і їм притаманна своя парадигма, своя ієрархія значень, яка може бути представлена у вигляді ієрархії сем різних ступенів узагальнення.

У смисловій структурі похідного слова відбувається взаємодія двох категоріальних значень: значення слова за його належністю до певної частини мови та за рефлексом належності до частини мови мотивуючого слова. У результаті, тут поєднуються два категоріальні значення й визначається відношення одного до іншого [3:297].

Лінгвістами [6; 14; 15; 16] доведено, що існує певна залежність між мотивованістю семантики й категоріальним значенням похідного слова, що у слів, які належать до різних частин мови, по-різному реалізується міра мотивованості. Так, найбільш мотивованою частиною мови є іменник. Причинами, що пояснюють високу міру мотивованості лексичного значення, є не лише врахування особливостей реалізації в похідному ознак мотивуючих основ, але й врахування номінативної специфіки похідних: віднесеність їх

відповідно до загальної семасіологічної класифікації до предметних або ознакових, а також визначення слів як ідентифікаційних або предикатних згідно з особливостями їх функціонування [3:313]. Так, наприклад, іменники, мотивовані одноозначковими словами (дієсловами або прикметниками), завжди мають прозору внутрішню форму: *die Dunkelheit, die Elastizität, das Grün* [26:105, 121, 186]. Ці слова можна зрозуміти за одним таким зразком: "те, що володіє ознакою, названою твірною основою".

Лексичні категорії мають, як і інші мовні знаки, певні властивості. Вони поєднують мовний зміст з формально граматичним вираженням. Так, слова *die Bequemlichkeit, die Gemütlichkeit, die Geräumigkeit, die Schönheit* можна об'єднати в логічну категорію "позитивна характеристика житла, приміщення". Але вони не утворюють лексико-граматичної категорії, тому що не характеризуються спільною формальною ознакою. Лексико-граматичну категорію не утворюють також слова, які володіють однакою формальним засобом вираження, але не мають спільного значеннєвого компонента.

У сучасній лінгвістиці існують різні думки стосовно визначення категоріального значення.

Під **категоріальним значенням** розуміють узагальнене (абстрактне) значення, що накладається на конкретне лексичне значення слова, при цьому виражає категоріальне значення частин мови (це значення предметності в іменників, процесуальності – в дієслів, ознаки – в прикметників і т. д.) [2:162]. Категоріальні значення виконують функцію узагальнення матеріальних значень, їх підведенню під найбільш загальні категорії [19:438]. Ці значення складають системи парних протиставлень з позитивних і негативних членів опозицій і завжди утворюють ієрархію. Вони універсальні й пов'язані перш за все з універсальними закономірностями побудови речення (висловлювання) у всіх мовах (морфологія кожної мови в цьому випадку є лише "технікою" їх оформлення). Категоріальне значення іноді розглядають як частину комбінаторного (про нього йтиметься пізніше), воно частково визначає іманентне значення сусідніх елементів, і є важливою складовою частиною валентності змісту слова [25:865].

Структурований характер значення словотвірної морфеми, на який вказують розвідки багатьох мовознавців [9; 11; 12; 22], зумовлює ту обставину, що в різному оточенні (тобто в поєднанні з основами різних типів) із сукупності ієрархічно організованих семантичних ознак провідне місце може займати то одна, то інша ознака.

Найбільш абстрактні категоріальні значення, наприклад, таких частин мови, як іменник і прикметник, містять певні категоріальні ознаки, які відображуються більш-менш адекватно в певних категоріях цих частин мови [23:54] (див. таблицю 1.1):

Таблиця 1.1

Прояв категоріальних ознак певних частин мови

Частина мови	Категоріальне значення	Категоріальна ознака	Граматична категорія
Іменник	"Предмет"	– має граматичний рід; – можна порахувати; – здатен специфікуватися;	Рід Число
Прикметник	"Ознака"	– відмінюваний; – несамотійний; – може мати ступені порівняння	Відмінок Порівняння

Безпосередньо мотивуюче слово, що відповідає тому поняттю, яке вибране як основа найменування, формуючи частину похідного, що відсилає нас до структурно-семантичних характеристик мотивуючої одиниці, забезпечує можливість принаймні частково розпізнати значення похідного на основі знання семантики його джерела, залишає свій слід у його смисловій структурі у вигляді певного категоріального значення, яке втілене в конкретну лексему і, відповідно, виступає як відома категоріально-лексична єдність.

Процес номінації зумовлює, таким чином, взаємодію у смисловій структурі похідного принаймні двох категоріальних значень: одне з них вказує на належність мотивуючого слова до частини мови, інше – до якої частини мови відноситься нова номінація. Результатом такої взаємодії є поєднання двох категоріальних значень й визначення їх взаємовідношень. Поєднання в одній смисловій структурі двох категоріальних значень слід вважати головною ознакою похідного слова: ця розчленована структура й виражає словотвірне значення. Словотвірне значення існує як семантична "етикетка" [1:114–115], що називає типи зв'язку між двома категоріальними значеннями: відношення частини і цілого, відношення схожості, тотожності і т. д. Такий тип зв'язку є корелятивним до відношень між двома предметами, між предметом і ознакою, процесом і предметом і т. д. Серед цих відношень – відношення за схожістю, за суміжністю або за іншими просторовими характеристиками, за різними типами залежності і т. д. Узагальнені в досвіді людини, вони мають спеціальну форму свого відображення в мові, номінуючи не лише окремі предмети, процеси або ж ознаки, але й звичайні зв'язки між ними.

Два загальнокатегоріальні значення, що поєднуються в смисловій структурі похідного слова, займають у ній різне місце: за ієрархією панівне положення займає категоріальне значення самого мотивованого слова (значення того класу, до якого належить новий номінант), підпорядковане – категоріальне значення безпосередньо мотивуючого. Так, транспозиція у клас іменників і утворення похідного іменника завжди пов'язані з опредметненням початкових сутностей – прикметників, наприклад: *die Gläubigkeit*: 1) релігійність, набожність, 2) довірливість, легковір'я; *die Tugend*: 1) добродітність, чеснота; 2) геолог., розм. рудоносність, 3) заст. позитивна якість. Транспозиція ж у клас дієслів веде, навпаки,

завжди до появи у структурі похідного категорії процесуальності, наприклад: *mit Asphalt bedecken – asphaltieren* і т. д.

Такі категоріальні значення (значення результативної частини мови) можуть виявлятися у структурі похідного з різною мірою абстрагованості від свого основного поняттєвого змісту. Чим ближче категоріальне значення похідного до свого первинного твірного слова, тим простіше піддається його смислової структура поясненню за допомогою слів "предмет", "діяти", "ознака", наприклад: *steuern* (кермувати – "діяти кермом") > *die Steuerung, die Langsamkeit* (повільність – "з ознакою повільності") [26:350, 243] і т. п.

Таким чином, категоріальне значення можна розглядати як проміжний ступінь між граматичним і лексичним рівнями мови, що вказує одночасно на лексичні та граматичні риси. Відповідно до лексичних значень воно має посилання на дійсність, порівняно з граматичними значеннями воно має спеціалізовані засоби вираження. Категоріальне значення є узагальненням конкретних лексичних значень слів, що включаються до одного поняттєвого класу.

Перспективи дослідження. Проведене дослідження дозволяє поглибити вивчення особливостей категоріального значення похідних слів у сучасній німецькій мові, просунути далі у розкритті цього лінгвістичного явища, зокрема при зіставному аналізі похідних іменників української, російської, англійської чи інших мов.

Література

1. Аспекты семантических исследований // [под ред. Нины Давыдовны Арутюновой, Анны Анфилофьевны Уфимцевой]. – М.: Наука, 1980. – 357 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 606 с.
3. Бацевич Ф. С. Очерки по функциональной лексикологии / Флорій Сергійович Бацевич, Тетяна Анатоліївна Космеда. – Львов: Світ, 1997. – 392 с.
4. Виноградов В. В. Избранные труды: Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – М.: Наука, 1977. – 310 с.
5. Ефимов Р. В. Синонимия словообразовательных аффиксов / Р. В. Ефимов // Сб. науч. трудов. – М.: МГПИИЯ им. М. Горького. – 1975. – Вып. 91. – С. 15–19.
6. Ищенко Н. Г. Синонимия однокоренных производных имен существительных современного немецкого языка: Дисс. ... д-ра филол. наук: 10.02.04 / Нина Григорьевна Ищенко. – К., 2001. – 466 с.
7. Ищенко Н. Г. Словообразовательная синонимия в современном немецком языке: Монография / Нина Григорьевна Ищенко – К.: Изд. центр КДЛУ, 2000. – 348 с.
8. Карасик В. И. Язык социального статуса / Владимир Ильич Карасик. – М.: Ин-т языкознания РАН; Волгогр. гос. пед. ин-т, 1992. – 330 с.

9. Ковалик І. І. Вчення про словотвір / Іван Іванович Ковалик. – Львів: Вид-во Львів. держ. ун-ту, 1961. – 80 с.
10. Красовська О. М. Поняття "конотація" та критерії його визначення / О. М. Красовська // Наука і сучасність. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Т. XXIX. – К.: Логос, 2001. – С. 226–233.
11. Кубрякова Е. С. Что такое словообразование / Елена Самойловна Кубрякова. – М.: Наука, 1965. – 77 с.
12. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Елена Самойловна Кубрякова. – М.: Наука, 1981. – 200 с.
13. Москальская О. И. Вариантность и дифференциация в лексике литературного немецкого языка / Ольга Ивановна Москальская // Норма и социальная дифференциация языка. – М., 1969. – С. 57–69.
14. Мурясов Р. З. К понятиям "модель" и "значение" в словообразовании / Р. З. Мурясов // Сб. науч. тр. – Вып. 91. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореца, 1975. – С. 52–62.
15. Мурясов Р. З. Некоторые вопросы словообразовательной структуры слова / Р. З. Мурясов // Вопросы языкознания. – 1974. – № 4. – М.: Наука. – С. 97–105.
16. Сахарчук Л. И. Методологические проблемы словообразовательного анализа / Людмила Ильинична Сахарчук. – К.: Вища школа, 1987. – С. 98–103.
17. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / Александр Иванович Смирницкий. – М.: Омен, 1998. – 260 с.
18. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики / Фердинанд де Соссюр. – [ред. Ш. Балли и А. Сеше. Пер. с фран. С. В. Чистяковой. Под общ. ред. М. Э. Рут]. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. – 426 с.
19. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания / Юрий Сергеевич Степанов. – М.: Просвещение, 1975. – 271 с.
20. Стернина М. А. Лексические и грамматические семы при категориальной полисемии / Марина Абрамовна Стернина // Лексические и грамматические компоненты в семантике языкового знака. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1983. – С. 104–109.
21. Тараненко А. А. Языковая семантика в ее динамических аспектах (основные семантические процессы) / Александр Анисимович Тараненко. – К.: Наукова думка, 1989. – 256 с.
22. Улуханов И. С. Словообразовательная семантика в русском языке и принципы ее описания / Игорь Степанович Улуханов. – [3-е изд.]. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 255 с.
23. Einführung in die Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / von e. Autorenkollektiv unter Leitung von K.-E. Sommerfeld und G. Starke. – [1. Aufl.]. – Leipzig: Bibliographisches Institut, 1988. – 327 S.
24. Eisenberg P. Grundriss der deutschen Grammatik / Peter Eisenberg. – Band 1: Das Wort. – [3. Aufl.]. – Stuttgart; Weimar: Metzler, 2006. – 520 S.

25. Engel U. Deutsche Grammatik / Ulrich Engel. – Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1988. – 888 S.
26. Großes Wörterbuch Synonyme / Lohausen E.-M., Heller U. – Köln: Buch und Zeit Verlagsgesellschaft, 1997. – 448 S.
27. Motsch W. Deutsche Wortbildung in Grundzügen / Wolfgang Motsch. – [2. Aufl.]. – Berlin, N. Y.: W. de Gruyter, 2004. – 458 S.
28. Schippan Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / Thea Schippan. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 306 S.

Summary

The article is dedicated to the analysis of correlation of the vocabulary and grammar in a word. All vocabulary can be divided into certain classes, which are formed by crossing of categorial signs. The basis for the selection of categories is their meaning, function and form. As a measure of generalization the categorial meaning of the affix takes up the intermediate position between the lexical and grammatical meaning. The categorial meaning can be considered as the intermediate stage between the grammatical and lexical levels of the language, which indicates simultaneously the lexical and grammatical features.

ПЕРСУАЗИВНИЙ ВПЛИВ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Скрябіна В. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідження мовленнєвого впливу беруть початок ще з часів давньогрецьких риторик, які систематизували рекомендації щодо композиції промов, способів аргументації, переконання, емоційного впливу на слухача. Одним із важливих положень античної риторики було положення про свободу прийняття рішень стосовно предмета переконання. «Риторичне відродження» у сучасній лінгвістиці пов'язане із зверненням до античної риторичної теорії в нових суспільно-політичних умовах, коли свобода прийняття рішення є одним з основних параметрів ситуації впливу. Ключовим у сучасній діяльнісно-орієнтованій риторичній науці постає поняття персуазивного впливу.

Теорія персуазивності як один із напрямків теорії мовленнєвого впливу з'явилася у вітчизняному мовознавстві відносно недавно, в той час як в англійських і німецьких публікаціях персуазивність обговорювалася і вивчалася у 80-90 роки ХХ ст. на базі конверсаційного аналізу як мовленнєвий макроакт (Е. Манн, П. Коста); як сукупність прийомів, спрямованих на підсилення аргументів у процесі аргументування (Б. Холлі); на матеріалі комерційної реклами (П. Кесслер) і політичної комунікації (М. Хоффман). Серед російських